

Vlietstra Eredactor

Voor de tweede keer heeft in Nederland een pedagoog een eredoctoraat gekregen. Enkele jaren viel deze onderscheiding ten deel aan D. Q. R. Mulock Houwer voor zijn belangrijke werk in de kinderbescherming; op 8 januari van dit jaar werd de bul uitgereikt aan N. Y. Vlietstra, zeer velen bekend door zijn stimulerende werk in de gehandicaptenzorg, waarvan een groot deel binnen zijn functie als hoofdinspecteur van het buitengewoon onderwijs valt.

Wanneer ik mij kort bezin op het vele dat tot deze erepromotie heeft geleid, dan springt voor mij als centrale achtergrond naar voren de kracht van zijn persoonlijkheid. Zeer humaan, met een idealisme dat nooit de realiteit uit het oog verliest en dat hem tot belangrijke initiatieven in die realiteit voert. Kwaliteiten die velen in de ontmoeting met hem mochten en mogen ervaren.

Uit dit persoonlijke zijn vloeit ongetwijfeld voort, dat hij het belangrijke begrip 'regardatie voor de gehandicapte mens' ontwikkelde; een begrip dat allesbehalve synoniem is met vergoelijkende tolerantie, maar integendeel een houding vraagt, waarin eerbied voor de gehandicapte in zijn eigen aard en met zijn eigen mogelijkheden de omgang met deze mens bepaalt.

Dan is er zijn brede kijk op het totale onderwijsgebeuren, waarin het buitengewoon onderwijs gezien wordt als een onmisbare schakel, maar een schakel die alleen zijn werkelijke functie mag vervullen, nl. noodzakelijke hulp geven aan echt gehandicapte kinderen. Die schakel mag niet tot een instrument verworden, waarmee men de eigen taak soms te beperkt ziend 'gewoon' onderwijs laat sleutelen aan al die leerlingen die niet langs een

vaststaand nauw weggetje kunnen lopen. Terecht wees Vlietstra's promotor, Prof. Zuithoff, er op, dat deze al in 1953, lang vóór eenzijdig en niet altijd reëel aandoende kreten over integratie van b.o. en gewoon onderwijs luid gingen klinken, het gevaar signaleerde dat in een al te welige uitgroei van het b.o. schuilt. Maar vanuit zijn realisme en ter zakekundigheid had en heeft dit voor hem niet de implicatie dat het b.o. – of een groot deel daarvan – zou kunnen opgaan in het gewoon onderwijs. Dat b.o. heeft een zeer gespecialiseerde en onmisbare functie.

Mede in verband met het zojuist genoemde aspect van Vlietstra's activiteiten is zijn pleidooi voor samenwerking van groot belang. Overleg tussen het personeel van gewone scholen en dat van b.o.-scholen; maar ook tussen de vele deskundigen die met het onderwijs te maken hebben en die door gezamenlijke verdieping in de problemen van duidelijk gehandicapten en van net-niet-echt afwijkenden de juiste grenzen moeten zoeken, de juiste wegen voor beide groepen moeten trachten te vinden. De aanzet tot een dergelijke multidisciplinaire samenwerking ziet Vlietstra in het b.o. meer dan elders aanwezig.

Laten we tenslotte niet vergeten dat de nieuwe eredoctor het voorrecht heeft, een begenadigd spreker te zijn; een kwaliteit waarvan degenen die op de promotie aanwezig waren bij zijn dankwoord zeer konden genieten.

Me dunkt, namens allen die in de ontwikkeling van opvoeding en onderwijs in de ruimste zin geïnvolveerd zijn, is een hartelijk proficiat hier op zijn plaats!

W. E. Vliegthart

Boekbesprekingen

A. T. G. van Gennep; *Zwakzinnigheid als maatschappelijk probleem*. Boom, Meppel 1974, 94 p. ISBN 906009 165 5, f 12,90.

Bedoeling van de schrijver is, aan te tonen dat alle verzorging van zwakzinnigen, in 't gezin en in een inrichting, opvoedende zorg moet zijn. Een doelstelling waarmee pedagogen het in hoge mate eens zullen zijn.

Overigens een merkwaardig boekje. Het begint nadrukkelijk de kritisch-emancipatorische opvoedingswetenschap naar voren te schuiven. Dit via gedachten van Ulich (*Theorie und Methode der Erziehungswissenschaft*, Basel 1972), die samenvattend worden weergegeven. Betoogd wordt, dat *deze* richting in de opvoedingswetenschap gericht is tegen opvoedingsverhoudingen die de onderdrukking van het verstand toestaan en dat zij de humanisering van de mens als zin heeft. Maar dat een andere, wel genoemde maar niet besproken vorm van opvoedingswetenschap, nl. de geesteswetenschappelijke, *niet* op deze doelen gericht zou zijn, blijft duister.

Overigens lijkt de gestelde vraag van weinig belang, want na p. 13 is de emancipatorische opvoedingswetenschap vrijwel zoek, en daarmee de samenhang van het betoog. Zo is het onwaarschijnlijk dat Bleidicks zienswijze op de situatie van gehandicapten, een zienswijze die de schrijver instemmend volgt als hij de anthropologische kijk op hen weergeeft, klopt met het voorafgegane. Hetzelfde geldt voor de, eveneens trouw gevolgde, uiteenzettingen van Strasser over natuur en cultuur.

Trouwens, ook in wat over zwakzinnigen gezegd

wordt is het betoog niet altijd consistent. Op p. 20 wordt gesteld dat zwakzinnigen niet kwalitatief maar kwantitatief van 'normalen' verschillen (argument: 'ontwikkeling' is ook bij zwakzinnigen mogelijk, hetgeen als argument toch wel een weinig-doorslaggevende indruk maakt); op p. 82 moet schrijver toegeven dat er toch ook kwalitatieve verschillen zijn.

In deel III, het meest concrete stuk van het boekje, wordt een bespreking gegeven van traditionele inrichtingen en van gewenste veranderingen naar wat schrijver noemt 'ontwikkelingsgerichte leerinstituten'. In dit gedeelte is een verstandig relativeren van utopische wensen onder druk van de realiteit te vinden. Jammer, dat het belang van de emotionele relatie tussen opvoeder en kind er hier, door de nadruk op 'leren', wat mager afkomt. Jammer ook, dat schrijver overwegend van de situatie in de USA uitgaat, waar de oude, pakhuisachtige inrichtingen nog zo talrijk zijn. In eigen land waren heel wat serieuze pogingen om ontwikkelingsgericht in zwakzinnigeninrichtingen te werken te vinden geweest, waardoor de indruk dat het in dit werk toch allemaal maar niets is niet zou ontstaan.

Als geheel weinig geslaagd. Voor inrichtingsopvoeders te moeilijk, voor universitaire studenten te apodictisch en te beknopt in de theorie. Voor alle lezers: te weinig consistent als betoog.

W. E. Vliegthart

C. den Dulk en H. G. H. van Goor, *Inleiding in de orthodidactiek en in de remedial teaching van het dyslectische kind*. Uitgeverij G. F. Callenbach B.V., Nijkerk, 1974, 188 pag. f 22,50.

Dit boek geeft een *eenvoudige inleiding* in de orthodidactiek in het algemeen en in de remedial teaching van het dyslectische kind in het bijzonder. Dat neemt niet weg dat ik bij de nadere bespreking van de inhoud enkele kanttekeningen zou willen plaatsen.

Hoofdstuk I is een terreinverkenning, waarin Den Dulk kort en duidelijk uiteenzet waar orthodidactiek en remedial teaching thuishoren in het geheel van opvoeding en onderwijs en daarbij zijn wat persoonlijke visie op vier vormen van remedial teaching te berde brengt.

Uitspraken van talrijke autoriteiten in de onderwijswereld worden daarbij zinvol en ter ondersteuning van eigen visie vermeld.

Dat *taakonderwijs* die vorm van onderwijskundige hulpverlening is, waarbij één of meer kinderen één of meer keren per week uit de klas worden gehaald om orthodidactische hulp te ontvangen (blz. 26), is een concretisering van artikel 22 van het 'Voorontwerp van een wet op het basisonderwijs' die voor discussie vatbaar lijkt.

In het volgende hoofdstuk wordt heel in het kort iets gezegd over het buitengewoon onderwijs, daarna ingegaan op het verschil tussen het 'gewoon' lager onderwijs en het buitengewoon onderwijs met een pleidooi om in het b.o. te beginnen met het vaststellen van de *beginsituatie*, die bepalend moet zijn voor de overige componenten van het didactisch proces en de na te streven doeleinden. Ter illustratie wordt er een vragenlijst weergegeven en enkele onderdelen uit een onderzoekprogramma voor leergestoorde kinderen.

Daarna wordt even ingegaan op het vaststellen van onderwijsresultaten en de wijze waarop deze evaluatie op een school verbonden aan een pedologisch instituut uitgewerkt is.

Tenslotte wordt in dit hoofdstuk weergegeven hoe het orthopedagogisch-orthodidactisch handlingsplan van het P.I. te Amsterdam er uit ziet met een verrassend voorbeeld hoe stagnaties in de creatieve expressies als aspect van dit plan aangepakt zouden kunnen worden.

In het laatste hoofdstuk wordt heel summier ingegaan op kern (= knel)-punten bij remedial teaching, zoals de persoon van de remedial teacher, de samenwerking met de klasseleerkracht, de opleiding en de evaluatie.

Zeer uitvoerig is een model uitgeschreven t.b.v. een mogelijke aanpak van dyslectische kinderen, die - aldus de schrijvers - in de praktijk gegroeid is. Vooraf gaat de opsomming van enkele 'noodzakelijke' onderwijs-leermiddelen die gedeeltelijk in de handel verkrijgbaar zijn, en een taallesonderzoek om de zo noodzakelijk geachte beginsituatie nader te bepalen.

Het is vooral in *dit* uitvoerig besproken model, dat

men de remedial teacher herkent, maar dan wel in de traditionele zin van het woord: degene die individueel - buiten de klas - een zo optimaal mogelijke situatie creëert en daar het vastgelopen kind helpt; soms wel 4 à 5 keer per week (blz. 102).

Het is hertegen dat ik bezwaren zou willen uiten, want de beschreven werkwijzen zouden veel beter tot hun recht komen als ze geïntegreerd zou zijn in het klasgebeuren om niet alleen curatief maar vooral ook preventief te kunnen werken. Zou niet *elke* goede leesmethode een dergelijke gestructureerde opbouw en diversiteit van werkvormen moeten bieden?

Door het benadrukken van *deze* vorm van remedial teaching, en door slechts tussen de regels door te vermelden 'dat remedial teaching pas verantwoord is als ze een onderdeel is van een veelomvattender programma van onderwijshervorming' (blz. 26) en de aanbeveling 'deze vorm van leerhulp aan kinderen binnen de klas-situatie uit te breiden' (blz. 107), laten de auteurs hun voorkeur blijken zonder een duidelijke uitspraak te doen.

Toch beveel ik het boekje aan, omdat het herkenbaar is voor een ieder die op dit gebied werkzaam is, omdat het bruikbaar is voor een ieder die wil worden ingeleid in dit terrein, en omdat het een goede aanzet kan zijn tot discussie en eigen meningsvorming over orthodidactiek en remedial teaching, voor studenten van pedagogische academies en leerkrachten van basis en buitengewoon onderwijs, die zich op dit gebied willen (laten) scholen.

J. H. de Vette

Een Multimediale Lerarenopleiding, Vereniging van Instellingen voor Schriftelijk Onderwijs, Arnhem, 1974.

Dit rapport is samengesteld door de commissie opleiding leraren van de Vereniging van erkende Instellingen voor Schriftelijk Onderwijs en beoogt een model te ontwikkelen voor een gecombineerd schriftelijk/mondelijke opleiding tot leraar tweede graad. Dit werkstuk is om twee redenen interessant en lezenswaard.

Ten eerste omdat de commissie een lans breekt voor schriftelijk onderwijs als een eigen vorm van onderwijs naast dag- en avondonderwijs. Terecht wordt gesteld dat schriftelijk onderwijs meer is dan een zwakke vervangingsvorm van mondeling onderwijs; het heeft een eigen taak die het met eigen middelen op eigen wijze kan volbrengen. Het is een efficiënte en weinig kostbare opleidingsvorm die een belangrijke rol kan spelen in het kader van de open school en een nuttige bijdrage kan leveren tot het streven naar gelijkere kansen.

Er is een tweede reden waarom dit rapport besproken verdient te worden. Menigeen zal zich afvragen of en zo ja hoe een schriftelijk/mondelijke lerarenopleiding te verzoenen is met de eisen die een professionele lerarenopleiding stelt, met name t.a.v. de praktische component van de beroepsopleiding.

Uitgaande van de gegevens uit COL en COLOV be-

antwoordt de commissie deze vraag positief. Zij ontwikkelt een opleidingsmodel met als hoofdvak engels (tweede graad) en als bijvak een met engels verwante moderne vreemde taal (derde graad). Het model heeft als voornaamste kenmerken: vijfjarige cursusduur; gelijktijdige beroeps- en vakopleiding; theoretische zowel als praktische onderwijskundige voorbereiding. Iedere opleider van a.s. docenten zal zich realiseren dat dit laatste kenmerk het meest kwetsbare aspect van het model betreft, te meer wanneer de te gebruiken werkvormen niet slechts schriftelijke en aanvullende, ondersteunende mondelinge lessen zijn, maar ook school- en instituutpractica. (SP en IP). Het instituutpracticum (46 u. over de hele opleiding) wordt verdeeld in voorbereidende (b.v. microteaching) en evaluerende activiteiten m.b.t. het schoolpracticum (60 uur). Voor dit laatste onderdeel zullen de cursisten gedurende het vierde studiejaar een tiental uiteraard doordeweekse dagen beschikbaar moeten hebben voor schoolbezoek. Naast de waardering die ik heb voor dit werkstuk van de VISO-commissie heb ik bedenkingen t.a.v. het IP en SP. De vraag is namelijk voor wie dit opleidingsmodel bedoeld is? Wanneer het onderwijzers betreft die een

tweede en derde graads bevoegdheid willen behalen dan is het niet uitgesloten dat de bescheiden practicumactiviteiten van deze cursus toch voldoende zijn om deze mensen, die al in de basisonderwijspraktijk staan, een redelijk startniveau in het secundair onderwijs te geven. De kaarten liggen echter totaal anders wanneer deze cursus door niet-onderwijzers gevolgd wordt. In hun geval is 106 uur IP en SP een onvoldoende voorbereiding op de hoge eisen die de huidige beroepspraktijk stelt. De commissie formuleert als leerdoelen voor bijvoorbeeld het SP: de beschikking krijgen over een aantal vaardigheden om succesvol te onderwijzen - getraind

zijn in onderwijspraktijksituaties. Het is onwaarschijnlijk dat 60 uur SP voor de niet-onderwijzer, d.w.z. de doorsnee huisvrouw, administratief, technisch of commercieel bedrijfsfunctionaris etc. voldoende is om genoemde belangrijke maar moeilijke leerdoelen te realiseren. Voor deze categorieën cursisten zou het aanbeveling verdienen hen gedurende de eerste maanden van hun beroepspraktijk vanuit het opleidingsinstituut - al dan niet in samenwerking met een ervaren collega op hun school - te coachen, begeleiden en superviseren.

J. H. G. I. Giesbers

Mededelingen

Inhoud andere tijdschriften

Info

6e jaargang, nr. 4, 1974/1975

Een vergelijking van de opvattingen van B. Bernstein en U. Oevermann over milieuverschillen in het taalgebruik, door B. Mulder.

Op weg naar een bilinguïstisch schoolsysteem op de Nederlandse Antillen, door A. M. Welvaart.

Pedagogisch Forum

9e jaargang, nr. 3, maart 1975

De oorsprong der opvoedingswetenschap in de realiteit der behandelingssituatie en haar verwezenlijking van mens en waarde, door M. J. Langeveld

Pedagogische categorieën van de onderwijsleersituatie. I. Verdediging van een praktische interesse, door J. D. Imelman

De phalange als (ped)agogisch experiment, door U. J. Rijpma-Boersma

Pedagogische Kroniek, door W. A. de Bruijn

Boekbesprekingen

Uit andere tijdschriften

Auteurs

Persoon en Gemeenschap

27ste jaargang, nr. 8, maart 1975

Team teaching, door H. Jacobs en J. Wellens

Leren oud worden (2), door K. Cuypers

De school in de buurt, door P. Claeys

Over het effect van compensatieprogramma's, door W. Jansen

Recreatie (cursiefje), door R. Bobine

Berichten en boekbesprekingen

Tijdschrift voor Opvoedkunde

20e jaargang, nr. 3, 1974/1975

Analyse van de perceptie van de wenselijkheid en de realiseerbaarheid van een zestal recent geïntroduceerde

veranderingen in het lager onderwijs, door R. Vandenberghe en C. Pottie

Strategies of organizational change: research and development on organization developments in schools, door R. A. Schmuck

De leerkracht in de Noordnederlandse roman van 1845 tot heden, door G. Devulder

De Noordnederlandse R.K.-schoolcatechese in het spanningsveld tussen theologie en pedagogiek, door P. Cooreman

Tijdschrift voor Orthopedagogiek

14e jaargang, nr. 2, februari 1975

Nicolaas Ype Vlietstra eredoctor in de orthopedagogiek, door J. van Weelden

Integratie van gehoorgestoorde kinderen in het gewone onderwijs, door A. Schaerlaekens

Prof. W. Bladergroen gehuldigd

Persoonlijk, door H. G. Antema

Toespraak bij de opening van de Michaëlschool (LOM) te Maastricht, door Zr. Imelda

Orthopedagogische en psychologische aspecten van het paardrijden met lichamelijk gehandicapte kinderen, door J. S. Gruschke

Reacties van lezers

Boekbesprekingen

Mededelingen

Ontvangen boeken

Alexander W. e.a., *De Amerikaanse middenschool in opkomst* (The emergent middle school, 1968), Universitaire Pers, Rotterdam, 1975, f 29,90

Macintyre A., *Geschiedenis van de ethiek - 25 eeuwen moraalfilosofie in kort bestek* (A short history of ethics, 1966), Boom, Meppel, 1974, f 29,50

Rijswijk-Clerkx L. van, *De behoefte aan kindercentra in een Amsterdamse buurt*, Universiteit van Amsterdam, 1974

Empirische Studies over Onderwijs, Nr. 18, *Onderwijs-researchdag 1974*, H. D. Tjeenk Willink, Groningen, 1975, f 20,—.

Beknopte didaxologie

Dr. E. de Corte, drs. C.T. Geerligs, drs. N.A.J. Lagerweij, drs. J.J. Peters en dr. R. Vandenberghe
XII + 434 pag., ing. f 37,50, 3e druk. ISBN 90 01 19795 7

Een volledig herziene uitgave van deze eerste Nederlandstalige systematische oriëntatie in de didaxologie. Hoewel deze editie in opzet en structuur overeenkomt met de vorige uitgave zijn in alle hoofdstukken belangrijke aanvullingen en wijzigingen aangebracht. Dit is enerzijds een gevolg van een verdere gezamenlijke doordenking van het studiegebied. Anderzijds maakte de grote stroom recente onderzoekingen en publikaties het noodzakelijk het boek in overeenstemming te brengen met de actuele ontwikkelingen in de didaxologie.

Leren doceren

een persoonlijkheidstheoretische benadering van onderwijsprocessen
Prof. dr. ir. P.C. van de Griend
208 pag., ing. f 19,50, 2e druk. ISBN 90 01 34800 9

Is doceren een métier, dat ieder kan leren of een kunst, waarvan de beoefening staat of valt met de persoon van de docent? Het antwoord van de auteur houdt in dat beide opvattingen bestaansrecht hebben. Hun tegenstrijdigheid wordt kleiner naarmate men de processen in het doceren scherper onderkent.

Vijven en zessen

cijfers en beslissingen: het selectieproces in ons onderwijs
Prof. dr. A.D. de Groot
250 pag., ing. f 17,25, 8e druk. ISBN 90 01 35550 1

Op welke wijze worden in het bestaande systeem de leerlingen beoordeeld en geselecteerd. Dit boek is opgedragen aan al diegenen - bestuurders, schoolleiders, experts op onderwijskundig gebied - die zozeer hun best doen om een verkeerd systeem toch nog redelijk te laten functioneren.

Informatie over leren en onderwijzen

onder redactie van prof. dr. C.F. van Parreren en dr. J. Peck
Serie: Leerpsychologie en onderwijs 1
VIII + 140 pag., ing. f 16,50, 3e druk. ISBN 90 01 42114 8

Grondig gewijzigde herdruk van dit belangwekkend overzicht van de leerpsychologie, ten behoeve van hen die in de toekomst onderwijs zullen geven. Enkele hoofdstukken die onderwerpen behandelen waarover bijzonder aantrekkelijk nieuw materiaal beschikbaar gekomen is, hebben een uitbreiding ondergaan. Het boek is praktischer geworden, maar tegelijkertijd ook technischer.

Ook verkrijgbaar via de boekhandel.

H.D. Tjeenk Willink Groningen

2755 1 75